

TRUMPOSIOS MAISTO TIEKIMO GRANDINĖS PILOTINIS PROJEKTAS

NUO ŪKIO IKI STALO

**Kaip vietos gamintojų galimybes
sujungti su viešojo sektoriaus poreikiu?**

Mantas Valukonis
Žemės ūkio ministro patarėjas

Kodėl trumposios maisto tiekimo grandinės svarbios ne tik ūkininkui?

TMTG kuria vertę ne vien pirkimo momentu – jos stiprina ūkius, regionus ir maisto sistemos atsparumą

ŪKININKUI

Stabilesnė realizavimo rinka ir daugiau galimybių planuoti gamybą.

PIRKĖJUI

Trumpesnis kelias iki šviežių, sezoninių ir aiškos kilmės produktų.

REGIONUI

Didesnė produkto vertės dalis ir viešieji pinigai lieka vietos ekonomikoje.

ATSPARUMUI

Geriau žinomi vietos gamybos, tiekimo ir logistikos pajėgumai.

TMTG vystymas – regionų gyvybingumo, vietos gamintojų rinkos ir maisto sistemos atsparumo klausimas

Turime gamintoją. Turime pirkėją. Kodėl jie ne visada susitinka?

Problema dažnai yra ne noras, o veikiančios jungties trūkumas

TMTG vystymas – tai ne tik vietinio maisto pirkimo skatinimas

Reikia veikiančios jungties tarp pasiūlos, poreikio, logistikos ir viešųjų pirkimų

Neužtenka žinoti, kad tiekėjas egzistuoja. Reikia žinoti: ką, kiek, kada ir kaip jis gali tiekti

Viešasis sektorius – stabili ir reikšminga maisto paklausa

Viešosios įstaigos kasdien maitina didelį žmonių skaičių, tai galimybė vietos gamintojams

TMTG tyrimo rezultatai

279

švietimo įstaigos
iš visų 60 Lietuvos
savivaldybių

60

Lietuvos
savivaldybių

94 %

apklaustų įstaigų teikia
maitinimo paslaugas

81 %

apklaustų įstaigų
maitinimą organizuoja
pačios

Ką tai reiškia TMTG vystymui?

Viešasis sektorius jau formuoja didelę ir stabilią maisto produktų paklausą.
Užduotis – šią paklausą susieti su realiais vietos gamintojų tiekimo pajėgumais.

TMTG dalis maisto produktų viešuosiuose pirkimuose vis dar nedidelė

Viešųjų pirkimų tarnybos 2021–2024 m. Trumposios žemės ūkio ir maisto produktų tiekimo grandinės viešuosiuose pirkimuose apžvalga

apie 56 tūkst.

**maisto produktų pirkimo
sutarčių per metus**

Vidutiniškai 2022–2023 m.
sudaroma apie 56 tūkst. maisto
produktų pirkimo sutarčių.

apie 157 mln. Eur

metinė sutarčių vertė

Vidutinė metinė maisto produktų
pirkimo sutarčių vertė
apie 157 mln. Eur.

1,4 %

sutarčių vertės

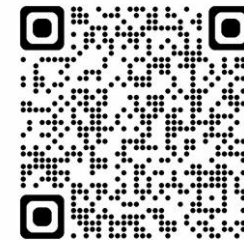
Su Tikslinės grupės tiekėjais
sudarytų sutarčių vertės dalis
(2022–2023 m.).

2,7 %

sutarčių skaičiaus

Su Tikslinės grupės tiekėjais
sudarytų sutarčių dalis pagal
skaičių (2022–2023 m.).

VPT 2021–2024 m. apžvalga
Pateikti 2022–2023 m. vidutiniai duomenys

**TMTG tenka 1,4 % sutarčių
vertės – erdvė augimui išlieka**

100 %

**Duomenys rodo ne vietinio maisto paklausos stoką, o poreikį šalinti praktines kliūtis
ir didinti vietos tiekėjų galimybes dalyvauti**

Viešieji pirkimai keičiasi: daugiau dėmesio kokybei ir strateginei vertei

2026 m. rugsėjo 9 d. Europos Komisija pateikė naujo ES viešųjų pirkimų reglamento pasiūlymą.

Atskirame 53 str. – nuostatos dėl maisto produktų pirkimų.

EK pasiūlymas

Ką tai reiškia TMTG?

Maisto pirkimuose siūloma daugiau dėmesio skirti kokybei ir tvarumui.

Sąžiningumas ir skaidrumas maisto tiekimo grandinėje, įskaitant sąžiningą atlygį ūkininkams

Maisto tiekimo grandinės organizavimas

Ekologinė gamyba ir kokybės schemos

Maistinė vertė, poveikis sveikatai, šviežumas ir sezoniskumas

Gyvūnų gerovė

Article 53

Food procurement

1. For the purposes of pursuing objectives set in Articles 50(2) and Article 55(2), public buyers may also take considerations related to the quality and sustainability of food into account when procuring food, as appropriate, in specifications, award criteria or conditions for the performance of contracts, to the extent that they are related to the subject-matter of the contract.
2. The food-specific considerations referred to in paragraph 1 may relate, in particular, to the following:
 - (a) fairness and transparency in food supply chains requirements and conditions, in particular a fair remuneration of the farmers involved in the production of procured food;
 - (b) the organisation of the food supply chain;
 - (c) requirements or conditions on organic production methods, quality schemes such as geographical indications, and other production methods;
 - (d) nutritional value and health effects, freshness and seasonality of food criteria;
 - (e) animal welfare requirements.

Viešuosiuose maisto pirkimuose siūloma daugiau dėmesio skirti ne tik kainai, bet ir kokybei, tvarumui bei maisto tiekimo grandinės organizavimui

Ne dar viena diskusija apie TMTG

Konkrečioje teritorijoje praktiškai patikriname, kas veikia

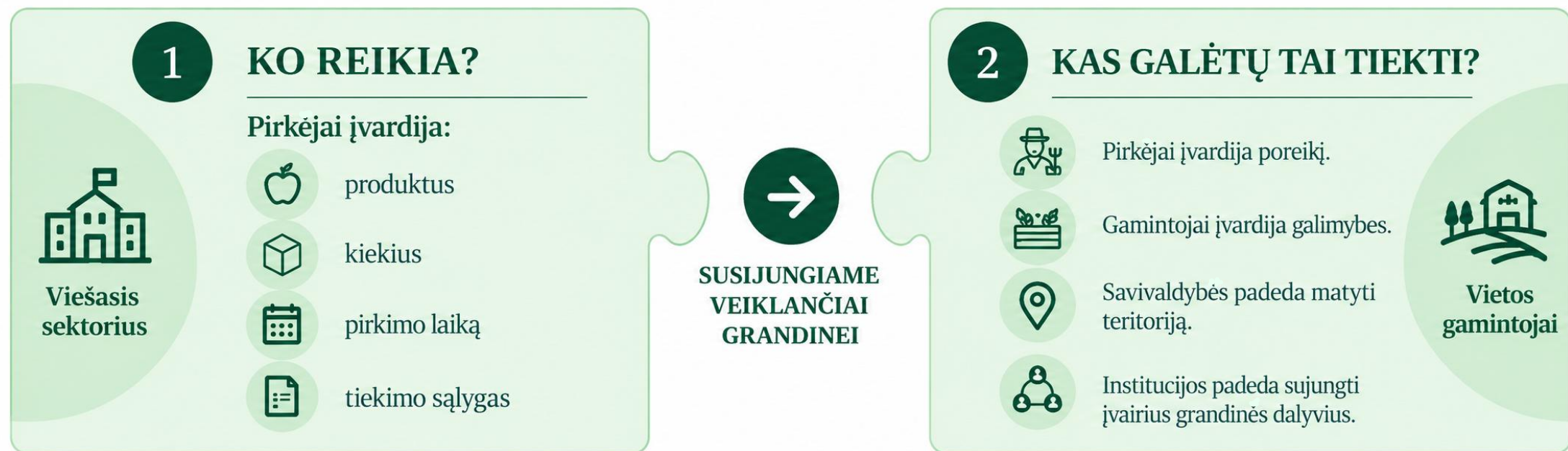
Pilotinio projekto vertė – ne vien rasti tiekėją vienam pirkimui

Svarbiausia suprasti, kokio modelio reikia, kad trumpųjų grandinių vystymas galėtų būti kartojamas ir kitose savivaldybėse

Nuo šių dviejų atsakymų prasideda pilotinis projektas

Šiandien norime pereiti nuo bendros idėjos prie konkrečių poreikių ir galimybių

TMTG vystymas prasideda tada, kai vietos gamintojų galimybes paverčiame realiai veikiančiu tiekimu viešajam sektoriui

O dabar – pradėkime nuo pirmosios dėlionės dalies: ko reikia pirkėjui!

Strateginio plano priemonė „Trumpos tiekimo grandinės“ padeda pereiti nuo idėjos prie reguliaraus tiekimo

Intervencinė priemonė „Trumpos tiekimo grandinės“ remia naujų grandinių kūrimą ir veikiančių grandinių plėtrą

1 TIESIOGINIS PARDAVIMAS

Iki 150 tūkst. Eur

Trumpesnis kelias iki vartotojo: prekybos vietos, mobilioji prekyba ir tiesioginiai pardavimo kanalai.

Vartotojas

2 DIDESNĖ VIETOS RINKA

Iki 250 tūkst. Eur

Didesnės apimties tiekimas kelių savivaldybių ar kelių pardavimo kanalų lygiu, įskaitant viešąjį sektorį.

Viešasis sektorius ir vietos rinka

3 LOGISTIKOS CENTRAI

Iki 700 tūkst. arba 1,5 mln. Eur

Regioninis realizavimo tinklas, kuris konsoliduoja gamintojų produkciją ir aptarnauja daugiau nei vieną savivaldybę.

Regiono pirkėjai

Projektas grindžiamas bendradarbiavimu. Pareiškėjas projektą įgyvendina su partneriais, o pripažintas kooperatyvas gali teikti paraišką savarankiškai, bendradarbiaudamas su savo nariais.

Parama padeda pašalinti silpniausias tiekimo grandinės vietas

Investicijos ir bendradarbiavimo veiklos turi padėti partneriams paruošti produkciją, išlaikyti jos kokybę ir patikimai pasiekti pirkėją

1

PARUOŠIMAS

Apdorojimo, perdirbimo,
fasavimo ir pakavimo įranga

2

LAIKYMAS

Šaldymo, prekybinė ir
sandėliavimo įranga

3

PRISTATYMAS

Krovinių vežimo, mobilios
prekybos ir dalijimosi investicijos

4

PARDAVIMAS

Prekybos vietos, apskaita,
skaitmeniniai sprendimai ir
rinkodara

Paramos intensyvumas

60 %

verslo plano investicijoms

iki 80–85 %

kai projekte dalyvauja tik jaunieji ir (ar) labai smulkūs ūkiai

100 %

bendrosioms, bendradarbiavimo, įgyvendinimo ir skatinamosios veiklos išlaidoms

Priemonė finansuoja ne pavienį pirkinį, o veikiantį tiekimo modelį: kas gamina, kas konsoliduoja, kaip pristatoma ir kam parduodama.

2 paramos modelis tiesiogiai jungia gamintojus su viešojo sektoriaus pirkėjais

Priemonė padeda sukurti reguliarių tiekimą į mokyklas, darželius, gydymo, globos ir kitas viešąsias paslaugas teikiančias įstaigas

Ką svarbu suplanuoti iš anksto?

- kokius produktus ir kiekius partneriai gali tiekti;
- kurioms įstaigoms ir koku laikotarpiu bus tiekiama;
- kaip bus vykdomi pirkimai, pristatymas ir atsiskaitymas;
- ar pirkėjo patalpose reikės projekto lėšomis įsigytos laikymo įrangos.

Tiekimas pagrindžiamas ilgalaikėmis sutartimis, susitarimais arba įvykusių pirkimų duomenimis.

Parama vaikų ugdymo įstaigoms

Ekologiškų ir pagal nacionalinę maisto kokybės sistemą pagamintų produktų vartojimo skatinimas

Pagalbos teikimo taisyklės

Tikslas – skatinti ekologiškų ir pagal nacionalinę maisto kokybės sistemą pagamintų produktų, paženklintų ženklu „Kokybė“, vartojimą ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo įstaigose

1 KAS GALI KREIPTIS?

- Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo įstaigos, taip pat daugiaviečiai centrai ir pradinių ugdymo įstaigos, vykdančios ir ikimokyklinio ar priešmokyklinio ugdymo programas.
- Savivaldybių įsteigtos viešosios įstaigos, organizuojančios ir vykdančios vaikų maitinimą.

2 PARAMOS LAIKOTARPIS

Nuo sausio 1 d. iki gruodžio 31 d.; laikotarpis turi būti ne trumpesnis kaip 3 mėnesiai.

3 KOMPENSUOJAMA

Pagalba apskaičiuojama kaip kainų skirtumo kompensacija, kai pasirenkami kokybės sistemų produktai vietoje įprastinių.

4 KOKIE PRODUKTAI?

Ekologiški, perėjimo laikotarpio ir pagal nacionalinę maisto kokybės sistemą pagaminti produktai.

Paramos dydis

NE MAŽIAU KAIP 60 %

26 Eur

vienam vaikui per mėnesį

NE MAŽIAU KAIP 50 %

22 Eur

vienam vaikui per mėnesį

Priemonė padeda didinti kokybiško maisto dalį vaikų maitinime ir kurti stabilesnę paklausą vietos gamintojams

Vaisių ir daržovių bei pieno ir pieno produktų programa

Vartojimo skatinimas vaikų ugdymo įstaigose

Tikslas – didinti vaisių, daržovių, pieno ir pieno gaminių dalį vaikų mityboje, ugdyti sveikos ir tvarios mitybos įpročius bei mažinti maisto švaistymą

Programos tikslai

- didinti šių produktų dalį vaikų mityboje;
- formuoti supratimą apie teigiamą poveikį mitybai;
- didinti informuotumą apie maisto gamybą, tvarų žemės ūkį ir mažinti švaistymą.

1 300+
ugdymo
įstaigų

220 tūkst.
vaikų
programoje

Dalijami produktai

Pienas ir pieno produktai

geriamas pienas, natūralus jogurtas, šviežias ir brandintas sūris

Vaisiai, daržovės ir sultys

obuoliai, morkos, kriaušės, sultys

Produktai turi atitikti ekologinės gamybos arba nacionalinės maisto kokybės sistemos reikalavimus

Programos skaičiai

2026–2027 m.
5,3 mln. Eur bendras programos biudžetas

iš jų ES biudžeto
2,13 mln. Eur programos finansavimas

Lėšų limitai vienam vaikui per mėnesį

1,65 Eur
pienas

1,32 Eur
vaisiai ir daržovės

Programa prisideda prie sveikesnės vaikų mitybos ir kokybiškų produktų vartojimo ugdymo įstaigose